

Bytom, 09.12.2025 r.

Dr hab. n. med. Mateusz Grajek

Zakład Zdrowia Publicznego

Katedra Polityki Zdrowia Publicznego

Wydział Zdrowia Publicznego w Bytomiu

Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Melanie Kowalczyk
(Uniwersytet SWPS)**

**pt. „The relationship between the menstrual cycle, anxiety and
cognitive functioning – the moderating role of oral contraceptives**

Ocena formalna

Przedłożona do oceny rozprawa doktorska mgr Melanie Kowalczyk została przygotowana w formie cyklu czterech publikacji naukowych, opublikowanych lub przyjętych do publikacji w międzynarodowych czasopismach recenzowanych. Całość rozprawy przygotowano w języku angielskim. Taka forma jest zgodna z obowiązującymi przepisami regulującymi możliwość nadania stopnia doktora na

podstawie zbioru artykułów. Sama struktura pracy jest klarowna i przejrzysta: Autorka przedstawia wprowadzenie teoretyczne, następnie jasno określa cel badań oraz hipotezy, po czym prezentuje pełne treści artykułów układających się w logiczny ciąg, który konsekwentnie rozwija podjętą problematykę. Tekst towarzyszący publikacjom jest napisany starannie, z dbałością o poprawność naukową i stylistyczną, a całość stanowi spójną i przemyślaną konstrukcję, która spełnia formalne wymogi stawiane tego typu rozprawom.

Ocena merytoryczna

Pod względem merytorycznym praca podejmuje zagadnienie, które w literaturze naukowej jest stosunkowo słabo opracowane, a jednocześnie budzi duże zainteresowanie społeczne: dotyczy związku między cyklem menstruacyjnym, funkcjonowaniem poznawczym kobiet, poziomem doświadczanego lęku i depresji, a stosowaniem hormonalnych środków antykoncepcyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem różnic między preparatami androgenicznymi i antyandrogenicznymi. Tematyka ta jest niezwykle aktualna, a jednocześnie obarczona licznymi niespójnościami w dotychczasowej literaturze. Badania doktorantki w znacznym stopniu przyczyniają się do uporządkowania wiedzy w tym obszarze.

Oryginalność rozprawy wyraża się przede wszystkim w wieloaspektowym ujęciu problemu. Autorka nie tylko analizuje relacje między funkcjami wykonawczymi a stosowaniem antykoncepcji w ramach nowatorskiej meta-analizy, lecz także prowadzi obszerne badania empiryczne, zarówno przekrojowe, jak i dzienniczkowe. W pracy konsekwentnie wprowadzane jest również rozróżnienie pomiędzy użytkowniczkami tabletek zawierających progestageny androgenne i antyandrogenne - aspekt ten był

dotąd marginalizowany, mimo że, jak dowodzi literatura i wyniki Autorki, ma kluczowe znaczenie dla rozumienia mechanizmów psychologicznych związanych ze stosowaniem hormonalnej antykoncepcji.

Wkład naukowy rozprawy jest wyraźny i wielowymiarowy, a najlepiej ukazują go zarówno meta-analiza, jak i trzy kolejne artykuły empiryczne.

W **pierwszym artykule**, *The Relationship Between the Menstrual Cycle, Oral Contraceptives, and Executive Function – Inhibition, Updating, and Shifting: A Systematic Review and Meta-Analysis*, Autorka przeprowadza pierwszą w literaturze meta-analizę dotyczącą wpływu stosowania doustnej antykoncepcji na trzy podstawowe funkcje wykonawcze. Analiza danych z 16 badań wykazała brak istotnych różnic pomiędzy kobietami stosującymi OC a kobietami miesiączkującymi naturalnie. Wyniki te stoją w kontraście z wcześniejszymi rozproszonymi doniesieniami, co podkreśla potrzebę ujednolicenia metod badawczych w tej dziedzinie. Jednocześnie meta-analiza wykazała istotną heterogeniczność danych, co wskazuje, że źródłem rozbieżności w literaturze jest różnorodność metod stosowanych w badaniach nad funkcjami wykonawczymi kobiet.

Drugi artykuł - *Differences in anxiety, worry and perceived stress among naturally cycling women and oral contraceptives users: a cross-sectional study investigating the role of contraceptive types* - prezentuje wyniki dużego badania przekrojowego obejmującego 908 kobiet. Doktorantka wykazała, że choć ogólne poziomy lęku, stresu i zamartwiania nie różnią się istotnie między grupami, to kobiety stosujące preparaty antyandrogenne charakteryzują się wyższym natężeniem zamartwiania niż kobiety miesiączkujące naturalnie, nawet po kontrolowaniu wieku i stresu. Oznacza to, że uwzględnianie typu progestagenu może być kluczowe dla

zrozumienia zróżnicowanych reakcji emocjonalnych związanych ze stosowaniem antykoncepcji hormonalnej.

W **trzecim artykule** pt. *Anxiety and inhibitory control in women cycling naturally and women taking oral contraceptives* - Autorka analizuje zależności między poziomem lęku a kontrolą hamowania poprzez zastosowanie zadania Emotional Stroop w dwóch badaniach: przekrojowym oraz dzienniczkowym. Wyniki nie wykazały różnic w ogólnych poziomach lęku między grupami, natomiast w badaniu dzienniczkowym użytkowniczki preparatów antyandrogennych konsekwentnie wykazywały najdłuższe czasy reakcji, co interpretować można jako osłabioną kontrolę hamowania wobec bodźców emocjonalnych. Wynik ten podkreśla znaczenie mechanizmów poznawczych jako potencjalnych mediatorów zróżnicowanych reakcji emocjonalnych na stosowanie OC.

W **czwartym artykule**: *Anxiety, depression and perseverative cognition in women cycling naturally or taking oral contraceptives – a diary study*, Autorka wykorzystuje intensywną metodologię pomiarów codziennych, aby uchwycić zmienność afektywną i poznawczą w cyklu menstruacyjnym oraz wśród użytkowniczek OC. Wyniki tego badania wykazały, że choć grupy nie różniły się w poziomie codziennego lęku, to zarówno preparaty androgenne, jak i antyandrogenne wiązały się z wyższymi dziennymi poziomami depresji oraz wyraźnie niższym poziomem codziennej samooceny niż w grupie kobiet miesiączkujących naturalnie. Dodatkowo preparaty antyandrogenne były związane z najwyższym natężeniem ruminacji oraz niższą satysfakcją z życia. Wyniki te mają istotne znaczenie kliniczne i podnoszą pytania o długoterminowe konsekwencje stosowania określonych typów antykoncepcji.

Wreszcie w podsumowaniu rozprawy Doktorantka wskazuje, że użytkowniczki doustnej antykoncepcji - zwłaszcza preparatów antyandrogennych - mogą charakteryzować się wyższymi poziomami zmartwiania, niższym poziomem kontroli hamowania, wyższym natężeniem depresji oraz niższą samooceną niż kobiety miesiączkujące naturalnie. Jednocześnie badania te nie wskazały na istotne różnice w poziomie codziennego lęku. Wskazuje to, że potencjalny wpływ antykoncepcji na zdrowie psychiczne kobiet dotyczy przede wszystkim komponentów depresyjnych i samooceny, a nie lęku w sensie ogólnym. Autorka słusznie podkreśla konieczność dalszych badań nad różnicami pomiędzy typami progestagenów oraz nad mechanizmami długotrwałego działania antykoncepcji na stan psychiczny.

Umiejętności naukowe

Przechodząc do oceny umiejętności naukowych doktorantki, należy podkreślić, że pod względem metodologicznym rozprawa prezentuje wysoki poziom rzetelności. W badaniach przekrojowych zastosowano duże próby zapewniające wysoką moc statystyczną, natomiast w badaniach dzienniczkowych wykorzystano zaawansowane analizy hierarchiczne, umożliwiające modelowanie zmienności wewnątrzsobniczej. Meta-analiza została przygotowana według rygorystycznych standardów PRISMA, a narzędzia wykorzystane w badaniach empirycznych cechuje trafność i rzetelność. Całość świadczy o tym, że doktorantka nie tylko bardzo dobrze zna nowoczesne metody badawcze, ale również potrafi je adekwatnie wykorzystać.

W zakresie wiedzy teoretycznej Doktorantka wykazuje solidną znajomość literatury dotyczącej psychologii klinicznej, poznawczej, endokrynologii oraz metodologii badań. Umiejętnie identyfikuje luki badawcze, krytycznie analizuje

wcześniejsze wyniki i wskazuje kierunki niezbędnego rozwoju wiedzy w dziedzinie psychologii hormonalnej.

Praca jednoznacznie potwierdza, że doktorantka posiada w pełni rozwinięte kompetencje niezbędne do prowadzenia samodzielnej pracy naukowej. Projektuje złożone badania, stosuje zaawansowane metody analizy danych, interpretuje wyniki z rozwagą i umiejętnością krytycznego myślenia, a także potrafi prezentować rezultaty badań w formie akceptowalnej przez międzynarodowe czasopisma.

Wartość poznawcza

Pod względem poznawczym rozprawa wnosi istotny wkład w rozwój wiedzy o wpływie hormonalnej antykoncepcji na funkcje poznawcze i emocjonalne kobiet. Jej wartość aplikacyjna jest również bardzo wysoka: wyniki badań mogą mieć przełożenie na praktykę kliniczną, doradztwo psychologiczne, edukację zdrowotną i potencjalne decyzje medyczne dotyczące doboru preparatów hormonalnych.

Mam jednak pewne wątpliwości interpretacyjne, które – mam nadzieję – zostaną przez Doktorantkę w pełni wyjaśnione podczas obrony. Po pierwsze, interesuje mnie, w jaki sposób Autorka interpretuje związek pomiędzy wyższymi poziomami depresji i niższą samooceną u użytkowniczek doustnej antykoncepcji, zwłaszcza preparatów antyandrogennych, przy jednoczesnym braku różnic w poziomie codziennego lęku. Wydaje się to sugerować odmienną dynamikę procesów emocjonalnych. Po drugie, pragnę zapytać o możliwość istnienia czynników pozahormonalnych – takich jak motywacje doboru preparatu, wcześniejsze doświadczenia zdrowotne czy zmienne osobowościowe – które mogłyby wpływać na obserwowane różnice między typami OC. Byłbym wdzięczny, gdyby doktorantka odniosła się do tego podczas obrony,

doprecyzowując, na ile zaobserwowane efekty można przypisać samemu działaniu progestagenów, a na ile potencjalnym cechom kobiet decydujących się na określone preparaty.

Ocena końcowa

W świetle przedstawionej analizy uważam, że rozprawa mgr Melanie Kowalczyk w pełni spełnia ustawowe wymagania stawiane pracom doktorskim (zgodnie z art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce). Zawiera oryginalny wkład w rozwój nauki, stanowi spójny i wartościowy wkład badawczy, a także jednoznacznie potwierdza umiejętność prowadzenia samodzielnych badań naukowych. W związku z powyższym rekomenduję dopuszczenie mgr Melanie Kowalczyk do publicznej obrony doktoratu. Dodatkowo sugeruję, aby w przyszłych pracach kontynuować badania nad różnicami pomiędzy typami progestagenów oraz ich długoterminowym wpływem na zdrowie psychiczne kobiet, co może mieć daleko idące implikacje teoretyczne i praktyczne.

